

MÄTBART

NUMMER 2 | 2023 EN PUBLIKATION AV BIOMETRIA

ÖVA, COACHA
OCH KALIBRERA

LAPPLÄNSKT
SKOGSBAD MED
SMAK AV JAPAN

EPOKGÖRANDE FÖRÄNDRINGAR VÄNTAR

Lars och Mats berättar om vad som väntar virkesmätningen de närmaste åren

THE SHOW MUST GO ON

Julen är här med alla sina fantastiska dofter och smaker. Mätbart testar lagrad julmust

EN MINIFACKLA I VINTERMÖRKRET

Historien om tändstickan. Den svenska uppfinningen som fångslade en hel värld

ANSVARIG UTGIVARE

Ingela Ekebro

CHEFREDAKTÖR

Ulrika Sten

REDAKTION

Ulrika Sten

Lena Kjellberg

Tanja Keisu

Malin Hasselmalm

Anna-Lena Hugosson

Jan Strand

Carina Walding

SKRIBENTER

Ulrika Sten

Tanja Keisu

Jan Strand

Carina Walding

KONCEPT OCH TEXTPRODUKTION

Comma PR

ART DIRECTION

Jonas Clevström

FOTO

Jonas Clevström

Philip Liljenberg (*Ekeryds trä är ruggat för framtiden*)

TRYCK

Ätta.45

UPPLAGA

2 700 ex

KONTAKT

redaktion@biometria.se

Allt material som publiceras i Mätbart kan komma att lagras och publiceras digitalt. Biometria äger rätten till all text och bild där inget annat anges. Använt papper bör samlas in och återvinnas.

LEDARE

Det har snart gått fem år sedan den fusion som bildade Biometria trädde i kraft. Vi har kommit en bra bit på väg i bygget av Ett Biometria. Som HR-chef har jag haft förmånen att på nära håll följa den utveckling som skett i form av sättande av ny organisation, nya och förändrade arbetssätt och inte minst företagskultur. Våra värdeord POET – Pålitliga, Opartiska, Engagerade, Tillsammans – är ständigt närvarande som en gemensam värdegrund för Biometria.

Nyligen kom resultatet från vår andra stora medarbetarundersökning som visar fina förflyttningar i samtliga index. Undersökningen är ett bra utvecklingsverktyg som ger oss viktiga fokusområden framåt där vi tillsammans bygger ett ännu starkare Biometria. Det finns ett stort engagemang och hjärta hos våra medarbetare som varje dag jobbar för att våra kunder ska få en trygg och kvalitets-säkrad skogsaffär.

Vi är nu mitt i den mörkaste tiden på året och det är snart dags för jul och ledigheter. Hemma på gården i Tibble, Leksand, sätter vi varje år upp julspiror på Tomasdagen den 21 december. Julspiran består av tre granar som är kvistade och barkade så att enbart toppruskan är kvar. Granarna binds ihop strax under toppruskan och ofta lägger vi en julkärve i toppen för småfåglarna att festa på.

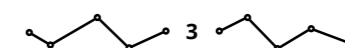
Traditionen med julspiror har funnits länge runt om i byarna och binder ihop dåtid med nutid, mörker med ljusets återkomst. Traditionen visar på en ödmjukhet inför vad naturen ger och kommer med förhoppningar inför framtiden.

I det här numret får du möta många av våra engagerade medarbetare, som virkesmätaren Emil Isaksson som jobbar vid vår nordligaste mätplats i Tärendö och Jonas Karlsson som berättar om det lyckade vägprojektet i Götaland. Jag vill också tipsa om artikeln med Jonas Törnsten som leder arbetet med mätningens kvalitet och som arbetar med att inspirera människor till att bli bättre ledare.

Och om du, precis som jag, gillar julmust kan jag varmt tipsa om att läsa om julmuststestet. Eller varför inte samla familjen eller vännerna för att göra ett eget smaktest och uppleva kärleken till julens alla smaker och dofter som för samman generationer.

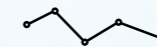
*Med det vill jag önska er alla en riktigt God Jul
och förhoppningar om ett Gott nytt år 2024!*

Maria Darke
MARIA DARKE, HR-CHEF

LAPPLÄNDSKT SKOGSBAD MED SMAK AV JAPAN

För Mätbarts läsare är det knappast någon nyhet att man mår bra av att vara i skogen. Men en som har tagit konceptet några steg längre är Lena Gréus som bland mycket annat arbetar som nåjda, en så kallad samisk shaman. Varje år kommer folk från hela världen till hennes retreat för att få vandra i orörd fjällskog. Här berättar hon hur det går till.

– Inte ens svenskar känner till att vi har den här fantastiska naturen i Sverige, säger Lena Gréus när hon beskriver området dit hon tar sina gäster i princip året om, naturreservatet Pessinki utanför Karesuando där hon har sin stuga och sin mark.

Besökarna är oftast kvinnor och kommer från Sverige och jordens alla hörn: Mongoliet, Kanada, Frankrike, Spanien, Brasilien, USA, Australien, och Indien. Många av dem är återkommande – för har man väl fått smak på skogen så blir längtan så stor att man måste återvända.

”Den feedback som jag har fått är att de som kommer uppskattar enkelheten, tempot och tystnaden”

Skogsbad på recept

En av anledningarna till att de kommer och återkommer stavas 森林浴. Det uttalas shinrin-yoku som på svenska blir skogsbad, en naturterapi som uppstod på 1980-talet i Japan som en motvikt till stress. Skogsbad botar visserligen inga sjukdomar, även om läkare i dag kan skriva ut det på recept, men det finns flera studier som visar att det minskar stressnivåerna i kroppen. Man kan se det som en typ av mindfulness, något som får dig att slappna av och må bra.

– Den feedback som jag har fått är att de som kommer uppskattar enkelheten, tempot och tystnaden. När man är här minskar stresshormoner och blodtrycket blir lägre, säger Lena Gréus och fortsätter,

– Jag ser det som att när man är här så släcks bakgrundsprogrammen på hårddisken ner och alla energitjuvar försvinner.

Inget betalt för att spela trumma

Om vi backar bandet sjutton år så kommer vi till den händelse som fick in henne på spåret att hjälpa människor att må bra. Trettiofyra år gammal födde hon nämligen sitt tredje barn och drabbades av en förlösningsdepression. Något som fick henne att börja ifrågasätta och omvärdera vad hon höll på med.

– Jag jobbade på Arbetsförmedlingen i Timrå och hade bra resultat. Plötsligt kände jag att det inte längre var min grej och sade upp mig. Jag utökade mitt shamanska kall och utbildade mig inom alternativ behandling, säger Lena och tillägger med ett skratt:

– Jag insåg också att jag inte kan sitta hemma i Sundsvall där jag då bodde och spela trumma och tro att jag skulle få betalt för det.

Naturbarn och naturfolk

Det tog henne en tre-fyra år att bygga upp ett lönsamt företag som sysslade med vägledningsmetodik, coaching, olika typer av helande behandlingar och medial vägledning. Och för att folk inte, som hon själv beskriver det, skulle tycka att hon är ”spooky” började hon även att erbjuda retreat-resor med skogsbad tillsammans med en kollega.

Björksvamp, sprängticka, chaga. Kärt barn har många namn. I vilket fall som helst säljs den i hälsokostaffärer för över 1000 kronor kilot. Den lever som parasit inne i vissa björkar och används för sina nyttiga egenskaper av exempelvis nordamerikanska urinvånare. Och den växer på Lena Gréus marker utanför Karesuando.

– Jag är av skogssamesläkt från Pajala-trakten och har alltid varit ett naturbarn. När det har varit för tufft har jag behövt skogen. Jag kunde klättra upp i träd och stanna där i flera timmar. Naturens kraft och läkning är också grunden för shamanska traditionen. När naturfolk vill ha svar på stora frågor då går man ut i naturen utan mat och vatten, berättar hon.

Riktigt så extremt blir det inte för dem som besöker Lenas retreat. Tanken och grunden är dock densamma, att befinna sig i naturen för att varva ner och att må bra.

Helande och vidunderlig

När besökarna anländer får de först lite soppa och information om själva området, vad skogsbad och mindfulness innebär. Därefter ger de sig ut på en sju kilometer lång promenad till Camp Faravid, platsen som de kommer att utgå ifrån de dagar de befinner sig i naturreservatet. Det ligger till större delen inom Vittangi skogssamebys område.

– Där installerar vi oss i ett militärt tält i trä, en jurta där max tio–tolv personer kan sova. Man får välja mellan fältsäng och renskinn – det kan ju inte vara hur bekvämt som helst, lite trapperkänsla måste de ju uppleva. Det finns ingen el, bara en kamin – tanken är att man ska detoxa från allt det digitala.

En dag kan sedan bestå av morgonyoga, genomgång av dagen och därefter vandring i skog och över myrmark, till en helande källa eller upp på ett lågfjäll

med utsikt över Finland, Norge och Sverige. Väl uppe är det dags för lunch och en bergsceremoni innan en vandring tillbaka till lägret för bastu och middag. Vid tiotiden är de flesta helt slut.

– När insikten kommer att de är utlämnade till moder natur kan en dag med tystnad ge vissa ångest. Sedan inser de att skogen är helande och vidunderlig. Och det finns ingen terapi som är bättre än när man har talat med 500 år gamla träd, säger Lena.

”När insikten kommer att de är utlämnade till moder natur kan en dag med tystnad ge vissa ångest. Sedan inser de att skogen är helande och vidunderlig”

Öppna hjärtan

Att människor verkligen påverkas av naturen avgörs genom ett Profile of Mood States, ett psykologiskt test för självskattning av hur man mår. Deltagarna gör testen direkt när de kommer och efteråt när de har varit i skogen i flera dagar. Varje gång kan Lena konstatera att många av deltagarna blir förvånade när de ser att det är sådan skillnad mellan det första och det andra testet.

– Det är fantastiskt att se hur besökare förändras av att vara här, hur de lär sig öppna hjärtat för att ta emot. Det är verkligen något som driver mig.

NAMN: Lena Gréus ÅLDER: 52 UTBILDNING: Studieyrkesvägledare, flera utbildningar inom alternativ medicin YRKE: Samisk shaman eller nåjd BOR: Vännäs FAMILJ: Man, tre barn, två hästar, hund, katt FÖRHÅLLANDE TILL SKOGEN: Moder natur är ju allt för mig, kan inte tänka mig att inte vara i skogen, är även jägare och drevar helst. Skogen är lisa för själen.

BIOMETRIA

Krönt Vägval blir ännu grönare

Tjänsten Krönt Vägval bidrar till effektivare transporter genom att föreslå rutter anpassade för skogsbranschens transporter med hänsyn till vägnätets olika egenskaper. I vår blir tjänsten ännu grönare genom att, utöver avståndet, även presentera det energivärde som transporten genererar, vilket kan användas som underlag för hållbarhetsredovisning.

Nationell Transporthandledning

Sedan januari finns en nationell transporthandledning. Syftet med den är att utgöra grund för utformning av transportavtal vilande på branschstandarder, kvalitetskrav och andra relevanta dokument.

Den nationella transporthandledningen hittar du på: www.biometria.se.

Framtidens utbildningar i VR

Biometria Labs har tillsammans med avdelningen för virkesmätning och Biometria Utbildning tagit fram en prototyp på en stocksimulator som kan upplevas i VR-glasögon. VR står för Virtual Reality och med denna prototyp kan mätplatsen enkelt tas till virkesmätaren för en helt ny utbildningsupplevelse.

Kompletterande form av begärd kontroll

Tjänsten Begärd kontroll gör det möjligt att reklamera mätning av en virkesleverans där Biometria är mätande företag. Nu har Biometria infört en kompletterande form av begärd kontroll, efterhandskontroll, för leveranser som ska stockmätas. Vid efterhandskontroller kontrollmäts sågtimmerstockars diametermått under bark, precis som vid en förhandskontroll, men då efter att stocken barkats på måttställena. Diametern under bark kan därmed mätas med än högre noggrannhet.

Nya distriktschefer på avdelningen för virkesmätning

Under 2023 har tre nya distriktschefer börjat på avdelningen för virkesmätning. I början av året tillträdde Kristina Svanberg som distriktschef i Norrköping och Jonathan Forsell som distriktschef i Skellefteå. I september började Jonathan Eriksson som distriktschef i Gävle. Patrik Sundvall i Falun är sedan oktober ny avdelningsordnare inom virkesmätningen som består av ca 600 medarbetare.

Nya styrelseledamöter i Biometria

På Biometrias stämma i maj valdes Ragnhild Oskarsson och Anna-Frida Eriksson till nya ledamöter i Biometrias styrelse. Ragnhild Oskarsson är Bränslechef på Växjö Energi och representerar i Biometrias styrelse köpargruppen. Anna-Frida Eriksson är Digital Utvecklingschef på Södra Skogsägarna och representerar i Biometrias styrelse säljargruppen.

Vi ses på medlemsmöten i vår!

Under våren 2023 hade Biometria premiär för regionala medlemsmöten i Umeå, Falun och Vrigstad. Intresset för medlemsmötena har varit stort och har haft ett hundratal deltagare. Självklart kommer vi att ses runt om i landet även våren 2024! Du som är medlem, håll utkik efter en inbjudan inom kort.

Stort fokus på arbetsmiljö

Under europeiska arbetsmiljövveckan i oktober hade Biometria extra stort fokus på hälsa och säkerhet. Att rapportera in riskobservationer, tillbud och olyckor i det så kallade IA-systemet för åtgärd är en självklarhet, men det är viktigt att ständigt påminna om att aldrig ta genvägar eller risker och att uppmärksamheten på omgivningen ALLTID är viktig. Biometria sätter mål och följer upp arbetet för OSA – den organisatoriska och sociala arbetsmiljön.

Utfasningen av matrisfub

Den 1 augusti nådde Biometria, tillsammans med mätplatsägare och mätramsleverantörer, i mål med utfasningen av mätning via toppformtalsmatris. Det innebär att alla sågverk med stockmätning nu har övergått till mätramsfub. Detta gör att kvaliteten i mätningen höjs och sågverken får bättre kontroll på sina volymer vilket bland annat ger bättre utbytesberäkningar och bättre överensstämmelse med skördarmätt volym.

EPOKGÖRANDE FÖRÄNDRINGAR VÄNTAR VIRKESMÄTNINGEN

Hur ser framtiden för virkesmätningen ut? Det är någonting som Biometria bestämt sig för att gräva djupare i och resultatet har blivit en gedigen rapport av affärsutvecklaren Lars Björklund. I den konstaterar han att virkesmätningen står inför epokgörande förändringar som helautomatisering och en obruten informationskedja, något som kommer effektivisera hela processen och öppna upp för nya kvalitetsparametrar. Här presenterar han och Mats W Johansson, chef för strategisk utveckling, ett litet smakprov av vad som väntar de närmaste åren.

En breddad verksamhet för ökat värdeskapande. Så beskriver Lars Björklund essensen av det arbete som har tagit honom ungefär ett år att sammanställa. Det innebär enkelt uttryckt att det i framtiden kommer att mätas alltmer och i allt fler punkter.

Lars har kommit fram till detta efter ett flertal workshops och intervjuer med bland andra forskare, medarbetare, kunder, medlemmar och de sortimentsvisa kommittéerna. Allt presenteras nu i rapporten "Vart är vi på väg? – Biometrias vision för virkesmätning i Sverige 2033".

En vision på tio års sikt

– Det här är vår första riktigt breda visionsrapport. Vi har tidigare gjort trendspaningar men de innehöll inte motsvarande analyser, säger Lars Björklund som med sin långa erfarenhet av utredningsuppdrag och forskning inom skogsfrågor har en god överblick över de metoder som används i dag och hur de är utvecklade.

Syftet med rapporten är att skapa en syntes av en analyserande historie- och nulägesbeskrivning av virkesmätningen i Sverige, samt en brett tecknad vision som sträcker sig tio år framåt.

– En sådan här rapport gör det möjligt att involvera fler människor i de här tankarna med förhoppningen att de ska engagera sig. Den ger oss möjlighet att driva utvecklingen tillsammans med andra, säger Mats W Johansson.

Extra allt

Så vad innebär då mer av allt för virkesmätningen? Vilka konkreta förändringar kommer branschen att få se? Lars Björklund ger några exempel:

– Virket kommer att till låg kostnad kunna mätas i varje hanteringsmoment i systemet. Från den stående skogen till kund i en obruten informationskedja. Vi kommer att få se ökade datamängder från fler datakällor, till exempel kommer en skördare kunna mäta mer och ge ytterligare information om virket. Och genom det skapas bättre underlag för affärer, säger han.

Inte helt förvånande säger rapporten att digitalisering, helautomatisering och fjärrmätning kommer att dominera i framtiden. Genom att utnyttja avancerade sensorer, fjärrmätningstekniker och artificiell intelligens kan virkesmätningen utföras med en noggrannhet och hastighet som överträffar alla tidigare metoder.

– Dessa tekniker möjliggör inte bara mätning av virkets volym och dimensioner, utan även en detaljerad analys av dess kvalitet och egenskaper. Detta är särskilt viktigt i en tid då efterfrågan på hållbara och högkvalitativa träprodukter ökar, säger Lars Björklund.

Från trädstam till fönsterkarm

– I och med att vi bygger in mer data i arbetsprocessen får vi en ännu säkrare mätning. Vi kommer också tidigare kunna avgöra vad virket kan användas till. Med hjälp av detta så att vi kan styra hela vägen från trädstam till fönsterkarm, säger Mats W Johansson.

Både Lars och Mats är övertygade om att den här utvecklingen är efterlängtat och att den kommer att glädja både skogsägare och industrin.

– Den kommer att leda till sänkta kostnader, mindre spill och ett högre värde. Den ger alla nya möjligheter att nyttja skogen och virket på sätt som inte tidigare varit möjliga, säger Lars Björklund.

Ökade behov av data

Teknikutvecklingen driver på förändringarna, en annan motor är kundernas behov av mer data från fler källor och snabb tillgång till data och analyser. Allt detta kan kopplas till skoglig planering, hållbarhetsredovisning, processtyrning och bättre slutprodukter.

Samtidigt leder denna förväntade utveckling till att kraven på exempelvis kompetens, teknikbredd och trovärdighet ökar.

– Nya metoder och regelverk för kontroll och kvalitetssäkring behöver tas fram för automatisk mätning. Det kommer också att efterfrågas mer transparens rörande mätresultat, både när det gäller ordinarie mätning och kontrollmätning. Ökad tillgång till data från fler källor resulterar även i ökade krav på hantering och säkerhet, säger Mats W Johansson.

Större värden för hela branschen

Som ett resultat av allt detta stärks Biometrias roll som informationsnav. Det behövs någon som behärskar metoder och teknik för mätning, kvalitetssäkring och sammankoppling av olika mätningar i hela systemet.

– Vår roll blir därför än viktigare i och med den ökade diversiteten i mätning och datadelning som väntar. För hundra år sedan skiljde vi stockar åt vid älvmyningarna, nu kommer vi att vara med och skapa större värden för hela skogsbranschen. Det gör att vi måste bli ännu duktigare på att hänga med och att vara drivande framåt, säger Lars Björklund.

Han konstaterar att vissa av dagens uppgifter för virkesmätare kommer att försvinna medan andra tillkommer. Som han ser det kommer flera intressanta arbetsuppgifter att hamna på paletten. Bland annat

blir det allt viktigare att förstå virkesfrågor och bli en brygga mot statistik och mätutrustningar.

– De arbetsuppgifter som i dag är relativt monotona kommer att automatiseras. Direktkontakten med virket kommer dock att finnas kvar men flyttas alltmer mot kontroll och kvalitetssäkring. Stockmätning och travmätning förblir grundstenar i mätningen, säger Lars Björklund.

Möjligheter bortom traditionella gränser

Sammanfattningsvis kan man säga att "Vart är vi på väg? – Biometrias vision för virkesmätning i Sverige 2033" ger en omfattande bild av hur virkesmätningens framtid kan komma att se ut. Med fokus på teknologisk innovation, datadriven beslutsfattning och hållbarhet, målas en framtidsbild upp där hela skogsindustrin kan komma att transformeras.

Denna transformation erbjuder inte bara möjligheter till ökad effektivitet och lönsamhet, utan också till att bidra till en mer hållbar och ansvarsfull användning av Sveriges skogstillgångar. Det är en spännande tid för branschen, med möjligheter som sträcker sig långt bortom de traditionella gränserna för virkesmätning.

Vill du läsa rapporten i dess helhet?
Den kan beställas eller laddas ner från
www.biometria.se

Vi tar gärna emot tankar och reflektioner
kring rapporten genom e-post till:
mats.w.johansson@biometria.se

NU FAR VI TILL TÄRENDÖ!

Biometria i fyra väderstreck

Långt uppe i Sveriges skogar, drygt två timmars bilkörning norr om Kalix och strax sydost om Pajala ligger orten Tärendö. En by med drygt 400 invånare som är känd som hembygd åt den olympiska guldmedaljören Charlotte Kalla, att världens näst största bifurkation finns här och inte minst för att den huserar Sveriges nordligaste såg och mätplats.*

Tärendö by börjar där Tärendöälven, Torneälven och Kalixälven delar sig. Åker man från Folkets hus i utkanten av byn längs med den mäktiga Tärendöälven i en kilometer når man sågen och mätplatsen där drygt tjugofem personer arbetar varav en är den fasta virkesmätaren Emil Isaksson. Även ambulerande virkesmätare arbetar här emellanåt såsom Roger Eklund, Thomas Karlsson, Håkan Andersson och Niklas Gustafsson och så kvalitetsledare Anders Jönsson, som är på besök cirka tre gånger i månaden.

Tallskogar och flack terräng

Sedan några år tillbaka är Tärendö Sveriges nordligaste kommersiella såg och mätplats, och sedan 2021 ägs den av familjeföretaget Jutos Timber som agerar partner åt små och stora skogsägare i Tornedalen och Norrbottens inland. Det har tidigare funnits mätplatser ännu längre norrut, som till exempel i Saivomuotka som ligger 14 mil norr om Pajala längst med finska gränsen.

Tärendö ligger norr om polcirkeln vilket innebär att solen inte går upp under några veckor på vintern. Men norrskenet lyser upp himlen i olika färger när hösten kommer med kalla och klara nätter. Längs med byn går älven genom en flack terräng med mycket skog som framför allt består av tall och en och annan gran.

Tätvuxet virke av fin kvalitet

En sak som skiljer mellan virke i norra och södra Sverige är tätvuxenheten. Medan virkesmätare i landets södra delar emellanåt tvingas klassa ner virke på grund av glesa årsringar som visar hur snabbt virket vuxit är det ofta tvärtom i norr.

Vid mätplatsen i Tärendö mäts tall som kommer från olika platser som Karesuando, Gällivare, Kiruna och även från finska sidan samt från Tärendö, Pajala och Överkalix. Här växer virket långsamt vilket gör att det blir många årsringar med kort avstånd mellan sig. Virket blir då extra starkt och av hög kvalitet.

Så är fallet i områdena runt Tårendö, Pajala och Överkalix där tallen är särskilt tätvuxen.

Det finns även variationer på trädkvalitet i norr, i exempelvis Karesuando och Kiruna utsätts träden för mer påfrestningar och växer så att de ofta blir krokiga och får stora grenar som påverkar kvaliteten. Kring Tårendö, Pajala och Överkalix växer tallarna däremot långsamt vilket gör att det blir extra fin kvalitet på timret.

Export till hela världen

Tätvuxen tall lämpar sig särskilt bra till finsnickerier och virket hyvlas och förädlas för att användas till möbler, paneler, lister, trall och trappträcken. Eller till plank och bräder. De bodar som finns på Tårendös mätplats är till exempel byggda av virke som avverkats i närområdet och mätts in på sågen.

Eftersom virket är av fin kvalitet så är efterfrågan hög och en stor del av virket går på export. Ett av de länder som importerar absolut mest från Tårendö är England som köper en stor del av det sågade virket. Övriga stor-kunder är länder som Egypten, Marocko, Polen och Japan. Allt virke går inte på export utan säljs även i Sverige direkt till byggvaruhus. En del av virket från Tårendö blir också till IKEA-möbler.**

*En bifurkation är när ett vattendrag delar sig och blir till flera vattendrag som fortsätter rinna nedströms. Torneälven är en av Sveriges nationalälvar som delar sig i många olika vattendrag och världens näst största bifurkation sker när Tårendö älv avleder vatten från Torneälven och för det till Kalixälven.

** Källa Jutos Timber

FRÅN SKÖRDARE TILL VIRKESMÄTARE

Emil, 34, sadlade om

Emil Isaksson är inte ny i skogsbranschen, men som virkesmätare är han fortfarande ganska färsk. För snart två år sedan bytte han karriär och är nu stationerad så långt upp norrut som Biometria har verksamhet, nämligen Tärendö. Mätbart har besökt honom en vanlig arbetsdag.

Biometria utför arbete på närmare 240 mätplatser som är spridda över hela landet. Längst ner i söder finns en hos Södra Timber i Eslöv, en annan hittar vi hos ATA Timber strax utanför Kristianstad. Mer än 160 mil norrut ligger de två stationer som Emil Isaksson delar sin arbetstid mellan, vid sågverken i Täreändö och Teurajärvi.

”Jag måste avgöra om det går att såga en rak plank av dem, det vill säga om förlusten är för stor eller om den är inom toleransen”

– Jag trivs väldigt bra. Arbetsuppgifterna är ganska varierande eftersom jag är på två olika platser. Hos Jutos Timber i Teurajärvi travmäter jag timmerbilar och beräknar volym, och hos Jutos Timber i Täreändö är det mer stockmätning, säger han.

Annons på Blocket

Innan Emil började som virkesmätare förra året jobbade han bland annat som skördarförare för Billerud, något

han också trivdes med men som hade en viss osäkerhet kring sig i och med att avverkningen styrdes av upphandlingar som måste vinnas.

– Man visste aldrig hur länge man skulle ha jobbet. Så när jag såg en annons på Blocket om virkesmätning tänkte jag att det skulle vara kul att prova på någonting nytt. Och jag har ju hållit på med så mycket annat inom skog, säger Emil som berättar att han numera ser stockarna på ett helt annat sätt än vad han gjorde tidigare.

Sågtimmer, vrak eller mitt emellan

I Täreändö sitter han i en stol i en kur medan stockarna far förbi honom i hög fart på kerattbanan. Det gäller att vara uppmärksam för att kunna bedöma om stockarna kvalificerar sig som sågtimmer eller om de ska klassas som vrak.

– Det kan vara lite svårt om de inte är helt raka utan lite krokiga. Jag måste avgöra om det går att såga en rak plank av dem, det vill säga om förlusten är för stor eller om den är inom toleransen, säger Emil.

Andra fel som ska bedömas på löpande band är stockar med kvistar, ruttna stockar eller stockar med sprickor som uppstått i samband med fällning.

– Man får vara snabb att titta, men man kan ju i alla fall se stockarna några meter i förväg. Sedan kan man bedöma utifrån stocktypen, jag vet ungefär varifrån de kommer och har vuxit. Om träden stått på mager mark då blir det ofta kvistiga stockar, säger Emil och fortsätter:

– Ibland kan alla vara godkända, ibland är tio av tjugo dåliga. Allt beror på skogens kvalitet, hur bra den har tagits hand om och om markägaren har gallrat i tid och så vidare. Sedan är det också upp till maskinföraren som gjort stocken. Jag vet ju av erfarenhet hur svårt det kan vara för dem.

89 procents träffsäkerhet

Varannan vecka får Emil veta hur bra han är på att bedöma. Då kommer Anders Jönsson, en kvalitetsledare från Kalix, på besök och följer upp hans arbete. Var 500:e stock väljs ut och när det sammanlagt blir en fyrtio–femtio stycken så blir det kontrollmätning.

– Det ser väl rätt bra ut för mig. Jag har 89 procents träff och kravet ligger på 60 procent, säger Emil med ett leende.

Ett enkelt val

Han trivs med att vara ute på mätplatserna och att träffa, som han beskriver det, olika sorters folk. På en dag kan det komma ett fyrtiotal timmerbilar som ska mätas in. Många markägare tittar också in för att höra hur det går och ta en kopp kaffe. Det blir många att samtala med. Och det låter ganska trevligt.

Emil vet dock inte om han kommer att vara virkesmätare om tio år, möjligtvis kan yrket kvalitetsledare vara något som lockar. Men kvar i skogen blir han, det är han säker på.

– När man bor här uppe är det skogen eller gruvan som gäller. Och jag har varit i gruvan. Det var väl bra men smutsigt och mörkt mest hela dagarna, inte så mycket natur om man säger så. Det är skönare att vara ute, även om man sitter i en maskin. säger han.

”När man bor här uppe är det skogen eller gruvan som gäller. Och jag har varit i gruvan.”

NAMN: Emil Isaksson ALDER: 34 år FAMILJ: Särbo
UTBILDNING: Gymnasielinje med skoglig inriktning BOR: I Täreändö
FÖRHÅLLANDE TILL SKOGEN: Har egen skog på ett par hundra hektar där jagar jag älg på hösten och far med skotern.

SAUNA

En ångande historia av välmående

Bastun har varit en följeslagare genom århundraden av nordisk historia, väl förknippad med både ljumma sommarkvällar och gnistrande kyliga vinterdagar. Genom knarrande virke och doftande gran har generationer samlats för att dela berättelser och koppla bort vardagens prövningar. Men bastun har inte bara varit en varm oas för kropp och själ – den har också varit en krona på den nordiska kulturens huvud. Låt oss stiga in i bastuns glödande historia.

Traditionen med bastubad har en så lång historia att det exakta ursprunget är svårt att precisera. I dag förknippar vi bastun med vår nordiska kultur, särskilt den världskända finska bastukulturen Sauna. Historien visar dock att det finns spår av varma badhus och uppvärmda svetttrum redan i antikens Grekland och att även romarna hade uppvärmda rum, kallade Caldarium, i sina badanläggningar.

De tidigaste spåren från bastubad i Finland är omkring 10 000 år gamla. En grävd grop täcktes över med djurpälisar och i botten tändes en eld som gjorde att det blev varmt i jordbastun. Forntidens människor, som levde ett nomadiskt liv, fann dessa tältbastur enkla att montera ned och ta med sig till nästa plats. När människor senare övergick till jordbruk och bosatte sig längre perioder, började bastubyggnader ovan mark att ta form.

”De tidigaste spåren från bastubad i Finland är omkring 10 000 år gamla.”

Vikingarna arkitekter bakom träbastun

Den finska saunan spred sig med tiden vidare och fick fäste i Sverige. Och de i världen fruktade vikingarna tros ha varit de som började med att bygga badhus i trä som värmdes upp. Det som i dag är den klassiska nordiska bastun.

Bastukulturen, med vedeldad bastu i stugor eller elektriskt installerade i lägenheter, är så inflytelserik i Finland att landet idag beräknas ha cirka 3,2 miljoner bastur. Det innebär att mer än varannan finländare äger en bastu.

Ett nästan ceremoniellt sätt att njuta av bastun, som både svenskar och finländare omfamnar, är att om vintern varva bastandet med dopp i en isvak. Eller att under ljumma sommarkvällar hoppa från en brygga ner i vattnet innan man går tillbaka in i bastun. Sedan finns även den klassiska finska traditionen av att använda en basturuska, det vill säga torkat björkris som man kan piska sig själv med för att öka blodcirkulation och svettningar.

Asp, al eller gran

Även i Sverige finns det mängder av bastur och många svenskar väljer att bygga sin egen. En fördel med det är möjligheterna till att utforma den precis som du själv vill, med det materialval som du föredrar.

Ett vanligt träslag att använda i Sverige är det populära lövträdet asp, vars låga värmeledningsförmåga och brist på kåda gör den perfekt för bastulavar och bastupanel. Ett annat virke som går att använda i bastun är gran, oftast används det som panel inne i bastun för att komplettera annat material och skapa struktur eller lägga till en mer exklusiv känsla.

I Finland används däremot ofta träslaget al i bastun. Även det är ett virke som absorberar lite värme och därför passar bra till inredning och bastulavar. Al har också en något mörkare ton och kan skifta mot en röd nyans, vilket gör att en bastu i Finland ofta är i en mörkare ton.

Gemenskap och hälsa

Att bada bastu anses ha flera hälsofördelar och bidrar till välmående för både kropp och knopp. En av de främsta egenskaperna som bastubadande medför är att värmen får oss att slappna av och dra ner på stressnivåerna. Dessutom finns det starka indikationer på att regelbundet bastande gynnar hjärta och kärl. Värmen från bastun stimulerar immunförsvaret, vidgar kärlen och gör dem mer elastiska, vilket i sin tur kan leda till lägre blodtryck.

”Värmen från bastun stimulerar immunförsvaret, vidgar kärlen och gör dem mer elastiska, vilket i sin tur kan leda till lägre blodtryck.”

Den sociala aspekten av bastubadandet ska inte heller glömmas. Traditionen är starkt sammankopplad med trevligt umgänge med familj och vänner där skratt och djupa samtal delas. Det är en stund av avkoppling och gemenskap som har en speciell plats i både svenska och finländska hjärtan.

Olika typer av bastu

Våtbastu

Redan från bastuns uppkomst fanns det olika typer av bastubad, och den mångfalden lever vidare än idag. De olika bastuformerna är många och varierande. En som vi främst förknippar med Skandinavien är våtbastun, där man kastar vatten på stenarna i aggregatet. Våtbastun kan vara antingen vedeldad eller eldriven och temperaturen ligger oftast mellan 70–90°C.

Torrbastu

Om du är en inbiten bastufantast som föredrar intensiv värme kanske torrbastu är något för dig. Precis som namnet antyder är det en annan typ av bastuanläggning, där ett aggregat används för att göra luften mycket torrare, och värmen kan nå över 100°C.

Ångbastu

En annan variant är ångbastun, som inte är lika vanlig att se hemma utan mer förekommande på spaanläggningar då den räknas som ett våtutrymme och därmed har höga byggnationskrav. Ångbastun ger en behaglig upplevelse med sin svalare temperatur och höga luftfuktighet. Ofta tillsätts också dofter eller örter i ångan för extra njutning.

Infraröd bastu

En nykomling på bastuscenen är den infraröda bastun. En bastuform som bygger på att ljusstrålning omvandlas till värme när den träffar huden. Temperaturen är ungefär hälften så hög som i en våtbastu, men värmen tränger djupare in i kroppen, vilket kan lindra smärta, muskelvärk och problem med blodcirkulationen. Men skulle du fråga en finländare vad de tycker om infraröd bastu, skulle de förmodligen skratta och hävda att det inte klassas som ”riktig” bastu.

TÄNK PÅ DETTA OM DU SKA INFÖRSKAFFA DIG EN BASTU

1. Professionell installation

Du kan bygga själv, men anlita en hantverkare för el och eventuell vattenanslutning. DIY* är kul, men vissa saker bör lämnas till proffsen!

2. Temperaturskillnader

Bastun måste klara stora temperaturskillnader mellan insidan och utsidan. Tänk på att det kan vara många minusgrader utomhus och upp emot 80–100°C inne i bastun.

3. Luftcirkulation

Bra ventiler är nyckeln. Luftflödet ska vara lika jämnt som din yogaandning inne i bastun – du vill inte kvävas där inne.

4. Anmälan till kommunen

Vill du ha vatten, eldstad eller avlopp i bastun? Gör en anmälan till kommunen, så blir alla glada!

5. Brandsäkerhet

Timern är din bästa vän som ser till att aggregatet inte är igång för länge. Och brandskyddsskivor håller värmen i styr.

6. Bygger du utomhus

Kolla med kommunen för eventuellt bygglov, samma regler som för attefallshus gäller. Generellt behövs inte bygglov om din bastu är tänkt att vara mindre än 30 kvm.

7. Inomhusbastu?

Inga problem. Bygglov behövs oftast inte, så länge du inte gör stora utseendeförändringar på byggnaden eller korrigeringar i eldstad eller rökgångar.

8. Rätt virke för bastuväggar

Viktigaste till sist. Här är gran och asp dina bästa vänner. Asp är också toppen för inredningen eftersom den inte är för het, medan gran kan ge den där exklusiva känslan.

9. Glöm dock inte!

Om du bygger en bastu så behöver du underhålla den och för att din bastu ska må riktigt bra kan det vara lämpligt att olja in virket med jämna mellanrum.

* DIY – Do it yourself

START- SKOTTET HAR GÅTT

Det är dags för VIOL 3:s verifieringsperiod

Så har då verifieringsperioden av VIOL 3 äntligen dragit i gång. Elva företag som tillsammans representerar hela skogsbranschen ska nu testa affärsflöden från start till mål. Och nya Go Live-planen är satt till maj 2025. Per Johansson och Henrik Ålund berättar här mer om arbetet.

Egentligen var det tänkt att verifieringsprocessen skulle ha startat i januari 2023. Men i våras upptäcktes brister och buggar som inte hade syns tidigare, något som ledde till ett omtag på djupet. Kort beskrivet kan man säga att det är tiden för kvalitetssäkringen av VIOL 3-systemet inför verifieringen som har underskattats.

”Att det finns upptäckta buggar var inget som oroade Henrik. Tvärtom skulle frånvaron av buggar tytt på att utveckling av systemet hade styrts för hårt.”

Rätta till buggar

– Vi hade färdigställt funktionaliteten och börjat sätta ihop de olika systemdelarna som är utvecklade separat. När vi sedan skulle verifiera flödena och se till att de fungerade, då upptäcktes att vi inte hade tillräckligt bra kvalitet i lösningen för att släppa på kunder, säger Per Johansson, programchef för VIOL 3 på Biometria.

Henrik Ålund, chefsarkitekt för VIOL 3, fortsätter:
– Då backade vi tillbaka och undersökte var i systemet som det fanns brister och vilka delar som inte var helt kompletta. Efter det har vi jobbat intensivt ett halvår med att rätta buggar och se till att få alla affärsflöden att fungera i systemet.

Utmaningar på djupet

Att det finns upptäckta buggar var inget som oroade Henrik. Tvärtom skulle frånvaron av buggar tytt på att utveckling av systemet hade styrts för hårt. Buggar är helt enkelt en naturlig del av utvecklingen.

– Vi har lyckats att hålla oss till den ursprungliga planen, men nu handlar det om att säkerställa att alla detaljer i lösningen fungerar, både genom att hitta och rätta buggar samt att säkerställa att det också funkar utifrån alla kunders perspektiv. Ju djupare vi kommer desto mer specifikare och fler blir utmaningarna, säger Henrik Ålund.

Dessutom handlar det ju om att VIOL 3 är en tjänsteplattform i ständig tillväxt. Det innebär att det hela tiden dyker upp tillkommande behov som måste tas med i utvecklingen.

– Utöver det så sitter ju våra kunder på olika IT-landskap och system. Vi ska få det att fungera för alla samtidigt som vi måste sätta gränserna och få det att fungera internt. Det är en utmaning att få till allt detta under lång tid, säger Per Johansson.

7 000 testfall

När du läser den här texten så har verifieringsperioden dragit i gång, en period som ska pågå under hela 2024. Under den kommer elva identifierade branschföretag som representerar hela branschen att testa ett 180-tal

olika affärsflöden från start till mål. Allt för att se att processer och flöden fungerar som de ska.

– Under den här tiden kommer vi att ha tät kontakt med företagen så att vi snabbt upptäcker om det uppstår några problem och så att vi snabbt kan lösa dem. Målet är att komma igenom alla verifieringsstegen, säger Henrik Ålund.

Det innebär att Biometria kommer att kvalitetssäkra VIOL 3 genom mer än 7 000 testfall som ska spegla kundernas flöden. Allt för att se till att det inte finns eller uppkommer några stoppande buggar. För den sakens skull sätter man dessutom upp en ny och mer omfattande supportprocess.

Välinvesterad tid

– För oss handlar det om kontinuerlig utvärdering fram till december 2024 då vi ska ha ett körbart system och ett godkännande för hela lösningen, säger Per Johansson, som trots att det var olyckligt att drabbas av en förse- ning är nöjd med hur de har lyckats ta sig an uppgiften.

– Sättet som vi har fått hantera avvikelser på har varit mycket bra. Det var tålmodigt av styrgruppen och styrelsen att låta oss felsöka systematiskt och inte behöva gena. Det har varit välinvesterad tid, fortsätter han. Henrik Ålund flikar in:

– På någon nivå var det givet att VIOL 3 fortfarande hade brister eftersom det hela tiden tillkommer nya synpunkter och behov. Men det viktiga var att vi fick göra ett ordentligt jobb. Vi tog oss an det metodiskt och det har tagit oss till ett mycket bättre ställe. Vi har en betydligt tydligare målsättning nu och hela plan- perspektivet sitter bättre. Man skulle kunna säga att förut hade vi större rubriker och mindre innehåll. Utifrån vad som hände tvingades vi bli mer detaljerade.

”Biometria kommer att kvalitetssäkra VIOL 3 genom mer än 7 000 testfall som ska spegla kundernas flöden.”

NAMN: Per Johansson **ÅLDER:** 48 år
FAMILJ: Gift med Johanna och fyra barn
BOR: Bromma utanför Stockholm
FÖRHÅLLANDE TILL SKOGEN: Tycker om att vandra i skogen och svampsången är en favorit. Favoritskogen ligger på Ekerö.

NAMN: Henrik Ålund **ÅLDER:** 47 år
FAMILJ: Sambo med 2 barn, häst och katt
BOR: Alnö utanför Sundsvall **FÖRHÅLLANDE TILL SKOGEN:** Kommer från en skogsbrukarsläkt. Är uppvuxen i en liten by i skogen i Medelpads inland. Sommarjobbet var alltid plantsättning. Jagar älg.

EN MINI- FACKLA I VINTER- MÖRKRET

Historien om den svenska säkerhetständsticken

I det förtrollade hjärtat av den svenska vintern, när skogen klär sig i iskristaller och snötäcken, uppenbaras en magi som är svår att finna någon annanstans på jorden. Men när dagarna också blir kortare och skymningen sveper fram, finns det en pålitlig följeslagare som bär på en värmande glöd och lyser upp i mörkret. Tändsticken. Uppfinningen som fånglade en hel värld. Om den får du veta mer här.

*Vit fosfor kallas även gul fosfor i vissa sammanhang

Under generationer har tändstickan varit vår fackla i vintermörkret. Skapelsen som bär med sig historier om skogsindustrins kreativitet och innovation. Den är med oss när vi tänder brasan som sprakar i öppna spisen, när vi njuter av tända ljus under mysiga middagar och när vi samlar våra nära och kära kring värmen.

Tändstickan har varit en del av hushållet i långt över 100 år och hantverket bakom tändstickan och tändsticksaskarna sträcker sig långt tillbaka i tiden. Från början tillverkades tändstickor för hand, innehöll giftig vit fosfor* och var svårhanterliga då de kunde antändas av sig själva. Åtskilliga bränder startades ofrivilligt när tändstickorna skavde mot varandra i den tätpackade tändsticksasken.

Global efterfrågan

Det mycket giftiga ämnet, vit fosfor, resulterade i att fabriksarbetarna riskerade att drabbas av fruktansvärda hälsoproblem som käknekros och sprickor i skelettet. Det ersattes senare av röd fosfor och med en ny lösning där tändstickan måste dras mot ett plån för att antändas.

Den svenska patenterade säkerhetständstickan ändrade utvecklingen och skapade en global efterfrågan som gjorde Sverige till världsentrum för tändsticksindustrin. Flera tändsticksfabriker startades upp och massproduktionen blev ett faktum.

1930 kontrollerade eller ägde Svenska Tändsticks AB tändsticksföretag i 33 länder. Sammantaget hade företaget kontroll över 60 procent av världproduktionen.

Denna entreprenöriella resa formade inte bara en stor ekonomisk framgång utan även en kulturell inverkan, där svenska tändstickor blev symbolen för kvalitet och säkerhet. Idag, när vi tänder ljus för avkoppling eller eldar i kaminen för att värma vinterkvällar, är det fortfarande den svenska tändstickan som används.

Från trä till sticka

1903 framställde Jönköpings tändsticksfabrik, som var en av dåtidens främsta, hela 72 miljoner tändstickor per dag. 120 år senare producerar Swedish Match cirka 250 miljoner tändstickor per dag, vilket är 3,5 gånger så mycket. Så vad motsvarar dagens produktion egentligen?

Om vi tar produktionen av tändsticksaskar under 1 minut och staplar dem på varandra så skulle de nå en högre höjd än Eiffeltornet i Paris!

Idag är fortfarande tändstickor en stor exportvara för Sverige. Swedish Match använder uteslutande asp och hybridasp för tändstickor eftersom det brinner långsamt och jämnt med en lugn låga. Trädslaget är också starkt och elastiskt, vilket förhindrar att tändstickan bryts när den dras mot plånet. Dessutom är frånvaron av kåda i aspen en fördel i tillverkningsprocessen. Alla aspar uppfyller dock inte kraven för att bli tändsticksvirke, stocken måste vara fri från lagringsröta, tickor och insektsskador.

1669 upptäcker den tyska alkemisten Henning Brand den vita fosfor*, det lättantändliga och giftiga ämnet som senare användes i tändsticksproduktion.

1769 upptäcker den svenske apotekaren Carl Wilhelm Scheele att vit fosfor kan framställas från ben vilket är både billigare och enklare än tidigare metoder där urin använts.

1827 uppfinner den engelske kemisten John Walker fosfortändstickorna som bestod av vit fosfor och tillverkning i stor skala påbörjas.

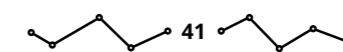
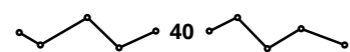
På 1840-talet upptäcker den svenska forskaren Jöns Jacob Berzelius att det går att använda röd fosfor som är nästintill ofarlig i stället för den giftiga vita fosfor*. Berzelius identifierar dock inget praktiskt användningsområde för den röda fosfor.

1680 upptäcker irländaren Robert Boyle att en sticka, doppad i svavel, kan antändas när den kommer i kontakt med vit fosfor.

1777 identifieras fosfor som ett grundämne av den franske kemisten Antoine Lavoisier. Fosfor får sitt namn efter det grekiska namnet på Venus, Phosphorus, vilket ungefär betyder "bärare av ljus".

1836 grundar fysikern och mekanikern Jonas Samuel Bagge Sveriges första tändsticksfabrik i Stockholm.

1844 tar Berzelius lärjunge, Gustaf Erik Pasch, patent på säkerhetständstickan. Genom att ta bort fosfor från tändsatsen och addera ett plån av röd fosfor kan tändstickan inte längre självantändas. Dock var tillverkningen dyr och fosfor av låg kvalitet.

Asp av det rätta virket

Asp avverkas från spridda geografiska områden som södra Sverige och de södra delarna av Mellansverige. Efter avverkningen transporteras merparten av stockarna till Swedish Match Vetlanda där de mäts in. Övriga stockar mäts in på mätplatser i Forssjö, Bäckhammar, Fors och Stockaryd.

Tändsticksvirke är en god affär för säljaren då tändsticksvirke ger bättre betalt än både massaved och bränsle – förutsatt att aspen är av rätt virke. 25 000 m³ asp köps årligen in i Sverige för att bli till tändstickor. För en lyckad tändsticksproduktion behöver aspen vara färsk, hålla en hög fukthalt och vara av hög kvalitet.

Som ved avger inte asp så mycket värme vilket gör att det går att hålla i stickan medan den brinner. Ur en enda

aspstock kan ca 370 000 tändstickor framställas. Virket anländer till fabriker som obarkade stockar på 3,2 meter innan de barkas och kapas till kubbar om ca 60 cm.

Doppas i paraffin

Processen för att tillverka tändstickor har utvecklats och gått från ett manuellt och tidskrävande jobb till ett automatiskt fabriksarbete. Stockarna anländer till fabriker och barkas sedan innan de kapas till mindre bitar som sedan svarvas ner till storleken av en tändsticka. Slutligen impregneras stickorna för att inte ta eld och splinten doppas sedan i paraffin och tändsats. Slutligen packas de färdiga tändstickorna i askar med det monterade plånet på. Sedan är säkerhetständstickan klar och redo för att tändas.

TÄNDSTICKSMAGNATEN KREUGER

Den karismatiska finansmannen Ivar Kreuger var en nyckelperson i uppbyggnaden av Sveriges framgångsrika tändsticksexport på 1920-talet, då han grundade företaget Svenska Tändsticks AB. Hans företagskoncern blev världskänd och majoriteten av världens tändsticksproduktion på den tiden skedde under hans ledning och han blev väl ansedd över hela jorden.

Efter Wall Street-kraschen 1929 ställdes Kreuger inför stora utmaningar när aktierna i hans koncern sjönk dramatiskt. Situationen blev så allvarlig att företaget närmade sig konkurs, och 1932 gick det så långt att Kreuger begick

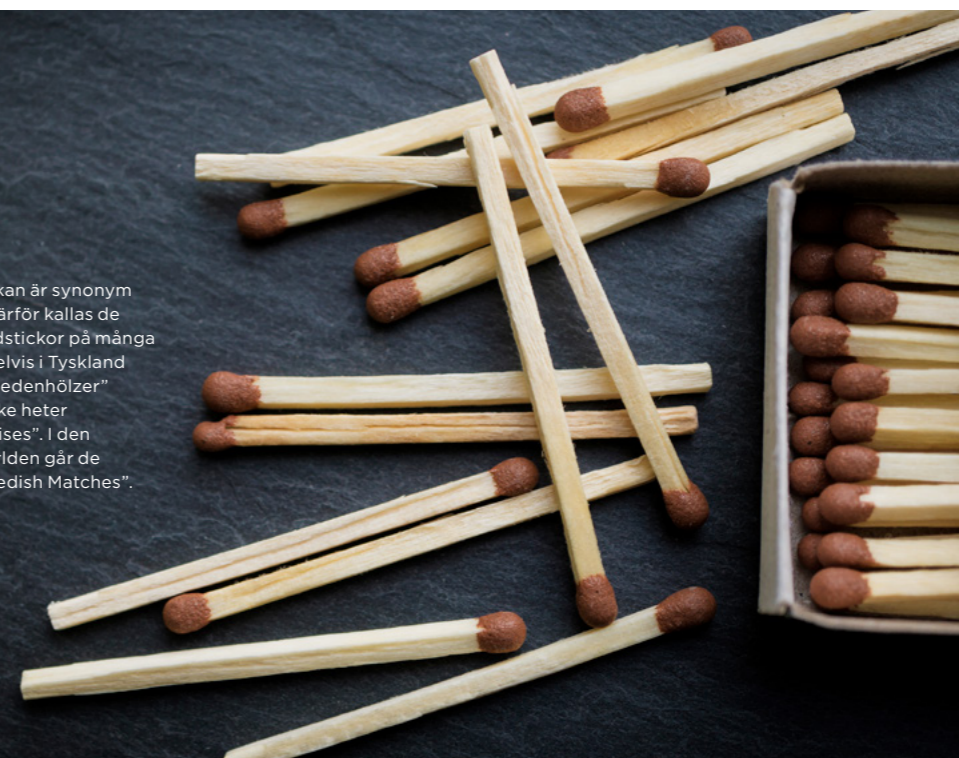
själv mord. Svenska Tändsticks AB klarade sig ur krisen och finns än idag under namnet Swedish Match som står bakom bland annat Solstickan.

I Sverige har "Solstickan" varit en välkänd design genom åren som fortfarande används. Under tändstickornas guldålder, när nästan alla bar på en ask i fickan, designade flera aktörer också sina egna unika askar. Detta gör att du idag kan botanisera bland en mängd spännande etiketter. Det är en chans att upptäcka en del av vår historia genom konsten på dessa små, men färgrika, vardagsföremål.

MINIKURIOSA

Säkerhetständstickan är synonym med Sverige och därför kallas de också svenska tändstickor på många språk. Som exempelvis i Tyskland där de heter "Schwedenhölzer" medan de i Frankrike heter "Allumettes Suédoises". I den engelsktalande världen går de under namnet "Swedish Matches".

1855 visar bröderna Lundström upp säkerhetständstickan på världsutställningen i Paris och får stor uppmärksamhet vilket leder till säkerhetständstickans globala genombrott.

1917 grundar Ivar Kreuger Svenska Tändsticks AB efter att ha initierat en sammanslagning av tändsticksfabriker över hela Sverige. Kreuger leder sedan Svenska Tändsticks Aktiebolag till global dominans.

1845 startar bröderna Johan Edvard och Carl Frans Lundström tillverkning av tändstickor i Jönköping. De vidareutvecklar sedan säkerhetständstickan och löser problemen med tillverkning och kvaliteten.

1892 Alexander Lagerman spelar en nyckelroll i att mekanisera tillverkningsprocessen vid Jönköpings tändsticksfabrik och banar väg för massproduktion och export av tändstickan.

1929 kraschar börsen i New York och världen går in i en depression. Det försämrar Svenska Tändsticks ABs ekonomiska situation och uttraderar Kreugers förmögenhet vilket leder till att han senare begår självmord.

1950-talets början präglas av minskad efterfrågan på tändstickor. Svenska Tändsticks AB breddar verksamheten till skogsindustrin och diversifierar produktionen med papper och kartong.

1980 byter Svenska Tändsticks AB (och Svenska Tobaks AB) namn till Swedish Match. Idag tillverkar Swedish Match fortfarande tändstickor i Sverige och äger det populära varumärket Solstickan.

ÖVA, COACHA OCH KALIBRERA

Grunden för hög mätningens kvalitet

Varje år mäts miljontals kubikmeter virke runtom i Sverige. Ur denna mängd faller det ut stickprov av stockar som mäts igen, fast den här gången ännu mer noggrant. Allt för att uppnå största möjliga mätningens kvalitet. Chefför denna verksamhet på Biometria är Jonas Törnsten.

Mätbart har tidigare gjort flera nedslag hos olika virkesmätare i deras dagliga verksamhet. Den här gången ska vi ta oss en titt på den yrkesgrupp som tidigare kallades för kontrollmätare, den som i dag benämns som kvalitetsledare. De finns från Skåne till Norrbotten och är ett drygt trettioåttioårigt medarbetare som hela tiden är på jakt efter den högsta mätningens kvaliteten.

– Varje kvalitetsledare har ungefär ett tiotal platser dit de åker för att coacha. Och jag skulle vilja säga att de tas emot väl eftersom de hjälper mätarna att bli riktigt bra på sitt jobb. Många som är mätare har också ett ganska ensamt jobb så de uppskattar när de får besök, säger Jonas Törnsten.

”I grunden är alla kvalitetsledare experter på att klassa virke, många är skogsägare och brinner för sin expertis.”

Påverka utan att styra

Coachning är ett nyckelord här, det är något som Jonas betonar noga. För det handlar inte om att styra i tiden om att kontrollera vad en virkesmätare har gjort och meddela resultatet. Utan om att påverka så att mätningen blir så bra som möjligt framöver.

– I grunden är alla kvalitetsledare experter på att klassa virke, många är skogsägare och brinner för sin expertis. Alla våra kvalitetsledare har en bakgrund som virkesmätare, och det är en kunskapsmässigt bra grund att du har suttit på en såg eller gått på en mätbrygga och mätt virkestravar. Men för att kunna påverka andra måste de kunna agera ledare. Om du vill påverka någon annan måste du kunna leda, inte bara att styra, säger Jonas Törnsten och fortsätter:

– För att utveckla rollen som kontrollmätare kör vi ledarskapsutbildning för alla kvalitetsledare. Det handlar bland annat om att lära sig coachning för att få andra medarbetare att växa. Vi jobbar också mycket med situationsanpassat ledarskap eftersom vi möter så många olika profiler bland virkesmätarna och alla kan inte bemötas på samma sätt. Det kan ju också finnas virkesmätare som är nya i yrket, och de som är erfarna och kan allt.

Från plast till cellulosa

Jonas Törnsten kom till Biometria för drygt fyra år sedan, efter en tidigare karriär företrädesvis inom läkemedel och medicinteknik. Skälet till det var att han vill byta till en ny bransch men en som fortfarande låg honom varmt om hjärtat.

– Jag är materialspecialist i grunden så man kan säga att jag gick från en polymer till en annan. I det här fallet från plast till cellulosa, säger Jonas som är utbildad civilingenjör inom kemiteknik.

Dessutom tycker han att det är väldigt roligt att vara chef, inte minst för en helt ny kategori medarbetare som har en yrkesstolthet som de även brinner för privat. När Jonas började var huvuduppdraget att få ihop en avdelning med kontrollmätare, spridda över hela landet och med ursprung i de tre tidigare virkesmätningssammanslutningarna. Det gällde att få ihop kulturerna, ett arbete som har fungerat väl.

Samma mätningens kvalitet överallt

– Geografin är en stor utmaning för oss. Det är nödvändigt att vi har samma syn på mätningens kvalitet för vi måste kunna lyfta problem som kan uppstå var som helst i landet. Om någon är expert på en viss mätningsteknik så ska man kunna kontakta den även om personen jobbar långt bort. Därför är det extra viktigt att vi träffas minst en gång per år, säger Jonas Törnsten och fortsätter:

– Då mäter vi samma sextio stockar och käbblar om samma virkesfel. För att i slutändan komma överens om hur vi ser på instruktioner för hur vi kontrollerar

virke. Då ser vi också vilka interna skillnader som kan finnas. De stockar som dagligen faller ut kan ju nästan se ut hur som helst och vi måste ha samsyn och göra lika bedömningar när vi tittar efter kvistar, röta och rakhet. Vi har ganska roligt när vi håller på även om det alltid är någon som tar strid om en viss detalj.

Jonas Törnsten berättar att det både är rörande och roligt att göra övningar ihop. Och att det är speciellt kul att höra när en kvalitetsledare från Norrbotten försöker förstå en kvalitetsledare från Blekinge.

”De stockar som dagligen faller ut kan ju nästan se ut hur som helst och vi måste ha samsyn och göra lika bedömningar när vi tittar efter kvistar, röta och rakhet.”

Så små avvikelser som möjligt

Vilken skillnad för mätningarna gör då kvalitetsledarnas arbete? Med tanke på att det under det senaste året slumpades ut cirka 93 000 stockar och 23 000 travar för kontroll är Jonas Törnsten väldigt ödmjuk i sin bedömning.

– Vårt jobb ser till att mätningar sker med så små avvikelser som möjligt över hela landet. Vi redovisar varje år hur vi har mätt i en kvalitetsrapport, men det är ändå vanskligt att jämföra från år till år. Vi automatiserar och fjärrmäter mer och mer och ibland gått från stock- till travmätning. Det kommer perioder där det behövs mer virke och politiska styrmedel förändrar avverkningar. Så det virke som kommer in ser inte lika ut över tid. Ibland kommer det från gallringar, ibland från slutavverkningarna, och allt detta påverkar. Men man kan säga så här: vi tittar hur vi uppfyller virkesmätningenslagen, och det gör vi bättre i dag säger Jonas Törnsten.

”Om geografin är den första utmaningen för kvalitetsledarnas arbete så är teknikutvecklingen i branschen nummer två.”

Samtidigt berättar Jonas att kvalitet alltid måste ställas mot produktiviteten. Den som äger ett sågverk vill

ju köra igenom så mycket som möjligt. Och man väljer därför ibland mätmetod utifrån det.

– Ett klassiskt sätt att mäta sågtimmer är att titta på varje stock, det är en noggrann metod. Jämför det med travmätning som är mindre noggrant men är billigare och går fortare. Då har man gjort en bedömning utifrån produktiviteten, säger Jonas.

Mer insatta i tekniken

Om geografin är den första utmaningen för kvalitetsledarnas arbete så är teknikutvecklingen i branschen nummer två. Den går fort och automatiseringen av virkesmätningen är här för att stanna.

– På det området är vi väldigt beroende av teknikleverantörerna, det är en stor förändring. Där vi förr gick med långa linjaler och tabeller är det i dag allt oftare maskiner som används. Men de måste fortfarande kontrolleras av någon. Och det gör att vår roll är under förändring. Vi behöver vara mer insatta i tekniken så att vi kan säkerställa att automatiken gör sitt jobb, säger Jonas Törnsten.

Under 2022 mättes 99 miljoner m³fub som grund för ersättning i virkesaffärer av Biometria. Fastkubikmeter under bark är ett mått som används på träd som avverkats och ligger i trave, där luften mellan stockarna räknats bort och barken är borträknad.

NAMN: Jonas Törnsten **ÅLDER:** 55 år **FAMILJ:** Hustru och två vuxna söner
UTBILDNING: Civilingenjör inom kemiteknik från KTH **BOR:** Rasbo utanför Uppsala
FÖRHÅLLANDE TILL SKOGEN: Har alltid varit mycket i skogen sedan jag var liten scout och jag har alltid missionerat om skogen som rekreationsplats. Är en passionerad jägare och svamplockare.

THE SHOW MUST GO ON

Mätbart testar lagrad julmust

Julen är här med alla sina fantastiska dofter och smaker. En upplevelse som förknippas med julen är den högtidliga svenska julmusten. Den har en given plats på nästan vartenda svenskt julbord och variationer av drycken är kanske inte lika många som stjärnorna på en vinterhimmel men nära på. Denna gång har Mätbart riktat fokus mot julmusten. Och då den fatlagrade varianten.

Julmust är inte bara en god dryck, utan även en harmonisk och kompletterande komponent till julbordets intensiva smaker. Och det är ingen överdrift att säga att svenskar älskar julmust – över 30 miljoner liter konsumeras varje år. Så när du placerar musten på ditt julbord i år, är du en av flera miljoner andra som bidrar till att föra jultraditionen vidare.

Hemlighetsmakeri över generationer

Historien bakom julmusten sträcker sig till förra seklets början då svensken och nykteristen Harry Roberts fick i uppdrag av sin fars läskföretag att skapa ett alkoholfritt alternativ att dricka till julmaten. Idén till receptet tog han med sig från Berlin till Sverige.

Från början benämndes drycken Roberts julöl och försäljningen gick segrt. I samband med förbudsomröstningen 1922 döptes drycken om till julmust för att locka en större målgrupp. Därefter spreds drycken till allmänheten och etablerade sig som den populära juldrycken vi känner till idag.

Familjeföretaget AB Roberts levererar fortfarande

det kryddextrakt som används i nästan all svensk produktion. Receptet, en noga bevarad hemlighet, har gått i arv från generation till generation, som en dyrbar skatt. Det är bara tre personer som har kännedom om det. Förutom humle och malt avslöjas ordet "aromämnen" på innehållsförteckningen, och det är detta som AB Roberts levererar.

Inte längre bara för barn

I en av de första kända annonserna för julmust i branschtidningen Bryggeri beskrevs drycken så här: Speciell juldryck, mörk, fyllig, Välsmakande. Väl humlad.

Efter att länge varit en dryck för främst barn och läskälskande vuxna har nu lagrade varianter letat sig in på marknaden. Idag finns en mängd olika varianter av julmust. Tack vare det populära trädslaget ek möjliggörs fantasifull fatlagring, där julmusten får karaktär från ekfat, romfat och bourbonfat, för att nämna några.

Så vi på redaktionen tänkte göra en smakresa genom tradition och hantverk för att granska årets upplagor och lyfta fram guldgrönen.

Nygårda Julmust Ekfatlagrad

Tillverkarens beskrivning:

Nygårdas ekfatlagrade julmust har lagrats på fat i två månader för att ge en smakupplevelse som är lite vuxnare. Den har en halvsöt och balanserad sötma med inslag av rök.

Omdöme:

En piggs must som påminner om en klassisk julmust och tar sikte på en vuxenpublik. Den kan även fungera för barn som har ett något bredare smakspektrum. Redan vid första sniffen känner man ekfatdoften. Musten är inte så söt vilket uppskattas och den innehåller tyvärr inte så mycket kolsyra vilket gör att den fort känns avslagen. Det gäller att dricka snabbt och njuta av denna must.

Dufvenkrooks Julmust

Tillverkarens beskrivning:

Dufvenkrooks must är sparsamt sötad för att uppnå en halvtorr karaktär. Vi har givit den extra juliga toner från kanel och ingefära som i harmoni med humle och enbär ger en balanserad inramning.

Omdöme:

Här är årets utmaning med smaker för den riktigt vågade. Musten är en riktigt vattendelare med hög närvaro av enbär och ingefära. Panelen tyckte att den doftade både halstablett och rengöringsmedel på samma gång. På tungan adderas dessutom lite beska. Som snällast kan vi säga att här fanns en god tanke som inte föll helt väl ut. Roligt med en halvtorr must för dem som inte gillar söta drycker.

Hammars Whiskyfatslagrade Julmust

Tillverkarens beskrivning:

Hammars Bryggeri har bryggt julmust enligt samma recept sedan 1930-talet. Med denna utgåva av vår must har vi tagit extra god tid på oss. Musten har lagrats i fyra år på whiskyfat av svensk ek.

Omdöme:

Detta är en speciell must som riktar sig till inbitna whiskyälskare som inte neqlar på prislappen. Smaken delade panelen i två läger från bäst i test till hostmedicin. En sak är dock säker, man känner distinkta toner av whisky och vanilj. Fatlagringen och rökigheten märks alltså tydligt. Eftersmaken är lång och ganska intressant med en djup sötma. Den drar mer mot whisky än mot must.

Train Station Brewery julmust

Tillverkarens beskrivning:

En extra smakrik julmust med kryddor från den svenska skogen. En touch av granskott och ett gäng enbär förgyller denna klassiska julmust. Passar såklart perfekt på julbordet!

Omdöme:

Nästan alla som har intervjuats i Mätbart talar om lukten av sågspån som något av det bästa som finns. Här är en must för er och alla andra trä(d)entusiaster. Den är väldigt söt och i varje klunk finns en intensiv eftersmak av granbarr och enbär, doften av citrus och kåda är också påtaglig. Tyvärr är smaken av granskott i kombination med enbär och julmust ingen hit för de flesta i panelen.

Nygårda Julmust Bourbonlagrad

Tillverkarens beskrivning:

Nygårdas bourbonlagrade julmust ger en smakupplevelse som är lite vuxnare. Nyanserad, kryddig, söt smak med inslag av fat, röda äpplen, choklad, kardemumma, ingefära, kanel och vanilj.

Omdöme:

För den som älskar choklad finns här en must värd att titta närmare på. Den påminner lite om en stout och har vissa brända toner med inslag av citrus. Smaken är inte supervågad men tar ändå ut svängarna jämfört med traditionell must. Panelen beskriver den som en mer välpolerad variant av klassisk julmust. Ett riktigt vuxet alternativ på julbordet som ändå kommer att gå hem hos vissa barn.

Gammeldags Julmust Nyckelbryggerier

Tillverkarens beskrivning:

Smaken med minnen från förr. Gjord på ett recept från 50-talet med unik karaktär och stark arom. Njut!

Omdöme:

Musten doftar härligt men lovar kanske lite mer än det smakar. Detta är en vanlig julmust med en klassisk smak. Om du köper denna kommer du varken att bli förvånad eller besviken. Den har en rund smak utan att vara vrålsöt. Vi skulle säga att den går hem hos både barn och vuxna. Bonus för att den är perfekt kolsyrad och levereras i en stor och mycket snygg flaska som går att återanvända.

EKERYD'S TRÄ ÄR RIGGAT FÖR FRAMTIDEN

Redan 1945 startade Leif Nilssons pappa det småländska sågverket som har drivits av familjen sedan dess. Nu har Leif bestämt sig för att göra några stora förändringar och ta ett rejält steg in i framtiden. Med hjälp av en ny mättrigg från Biometria och några andra investeringar i verksamheten är siktet inställt på en rejäl expansion.

Ekeryds såg ligger mitt i tall- och granskogen några mil inåt landet öster om Halmstad och Laholmsbukten, strax norr om Markaryd och cirka tre mil sydväst om Ljungby. För inte så länge sedan var sågen en av elva i den senare kommunen, nu är den ensam kvar. Sedan tio år tillbaka är Leif Nilsson ensam ägare till verksamhet, även om hans bror och båda barn också är involverade i verksamheten.

”Vi har haft stockmätning i många år. Vi hyrde dator och en handenhet och mätte stock för stock.”

Skog för hela slanten

Varje år passerar cirka 25 000 kubikmeter timmer genom sågen, främst för den svenska byggvarumarknaden men även en mindre del som går på export.

– Det handlar om konstruktionsvirke, fint trä av bra kvalitet, säger Leif Nilsson som har jobbat på sågen i hela sitt liv och som trots att han närmar sig sextio känner sig långt ifrån pensionsmässig.

– Jag och min bror, som tidigare också var delägare, har ju levt för detta sedan vi var små. Det är något som pågår dygnet runt. Jag har bara varit på semester en gång och det var en helg på Liseberg. Annars har det varit skogen för hela slanten.

När Mätbart når honom håller Leif precis på att installera de sista delarna på sin nya mätrigg som han är väldigt ivrig att få i gång. Det är lamporna och de sista kamerorna som ska upp, sedan är det bara att börja mäta.

Helt ny upplevelse

– Vi har haft stockmätning i många år. Vi hyrde dator och en handenhet och mätte stock för stock. Det var gamla grejer och företaget vi hyrde av ville till slut inte längre underhålla enheterna. Det blev helt enkelt för dyrt. Vi körde med detta så länge vi kunde och därefter gick vi över till travmätning på planen. Stockarna kom i två olika längder och sedan lade vi upp dem var för sig. Det fungerade hyfsat men tog för mycket plats, säger Leif Nilsson.

Allt ändrades en dag när han var för något år sedan ute med sin lastbil för att leverera massa till Nymölla

bruk och för första gången fick syn på en bildmätrigg. Det var en helt ny upplevelse för honom.

– Man kör bara rakt igenom den och sedan får man gå in i en bod för att godkänna bilder. Det var väldigt fräckt, säger Leif Nilsson.

Mätrigg à la Biometria

Mättramen som väckte Leifs intresse visade sig dock tyvärr vara på tok för dyr för Ekeryds sågs omsättning. Leif försökte få med några andra företagare på tåget så att de kunde dela på kostnaderna, dock utan att lyckas.

Hoppet väcktes dock till liv igen när han fick höra talas om den mätrigg som Biometria har tagit fram. Efter att ha kollat in en som finns i Falköping bestämde han sig för att slå till.

Och nu står riggen där på Ekeryds såg. Fullt installerad efter cirka två veckor kommer det att handla om

fjorton kameror och tio skarpa lampor som riktas mot fordonet som körs in mellan stolparna med sin last.

– Sedan tar mätningen cirka tio–femton minuter, säger Leif.

”Hoppet väcktes dock till liv igen när han fick höra talas om den mätrigg som Biometria har tagit fram.”

110 procents ökning

Han berättar att övergången från stock- och travmätning till att arbeta med en mätrigg är helt sömlös. Det krävs ingenting mer än att man får upp riggen och att Biometria kommer på besök för att rikta in kameror, koppla upp riggen mot nätverket och kalibrerar den. Sedan är det bara att köra.

– Jag var ju tvungen att göra något för att effektivisera min verksamhet och nu ökar flexibiliteten med 110 procent. Nu går det att mäta dygnet runt, på natten, på helger, när väglaget är som bäst. Och det behövs inte att det kommer någon mätare, allt sker automatiskt här och mätningen sköts från Biometrias fjärrmätningssentraler i Varberg och Sundsvall. Dessutom får vi ett fotobevis på mätningen, säger Leif.

”Min bedömning är att allt detta gör så vi kan öka mellan trettio och fyrtio procent när det gäller volymen av sågade varor”

Vad säger chaufförerna om den här förändringen då? Enligt Leif välkomnar de som han berättat det för med öppna armar.

– De gillar att planeringen blir så mycket lättare. Vägarna är exempelvis ett svårt kapitel. Vädret har ju förändrat sig jämfört med förr så det blir höst och vintrar om vartannat. Det gör att vi har tio tjällossningar

per år, vilket påverkar framkomligheten. Nu kommer de i stället kunna köra hit för mätning när de vill och när det passar bäst, säger han.

Rejält ansiktslyft

Sist men inte minst, berättar Leif att han dessutom investerat i en bättre råsortering för färdiga plankor och bräder samt köpt flera torkkammare. Tillsammans med den nya mättriggen kommer detta att ge sågen en rejäl ansiktslyftning.

– Min bedömning är att allt detta gör så vi kan öka mellan trettio och fyrtio procent när det gäller volymen av sågade varor, säger Leif.

Sammanfattningsvis kan man lugnt säga att han är nöjd med sin nya mättrigg och inte minst hur kontakten med Biometria har varit. På en skala mellan ett och tio blir hans bedömning en given elva.

Vi får se om upplevelsen håller i sig. Mätbart kommer nämligen göra ett återbesök hos Leif och Ekeryds trä om cirka ett halvår.

NAMN: Leif Nilsson ÅLDER: 58 år FAMILJ: Sambo, två vuxna barn
UTBILDNING: Fordonsmekaniker, livets hårda skola BOR: I Ekeryd
FÖRHÅLLANDE TILL SKOGEN: Skogen betyder allt för honom.
Leif äger skog och tycker mycket om att visats där.

KOLLA IN

Mjöstårnet, Norge | Foto: AB Invest A/S

Världens högsta trähus ska byggas i Sverige

2028 väntas inflyttningen bli klar i världens högsta trähus i Kista i norra Stockholm. Den 140 meter höga kontorsbyggnaden ska ritas av de norska arkitekterna Snøhetta och byggas av ett annat norskt bolag. Törs man gissa att solterrassen som planeras högst upp blir en given utsiktsplats?

Andra höga trähus i världen är:

Dushan Shuisi Building, Kina, ca 100 m
Mjöstårnet, Norge, 85 m
HoHo Wien, Österrike, 84 m
Sara Kulturhus, Skellefteå, ca 80 m
Sapanta Peri Monastery, Rumänien, 78 m

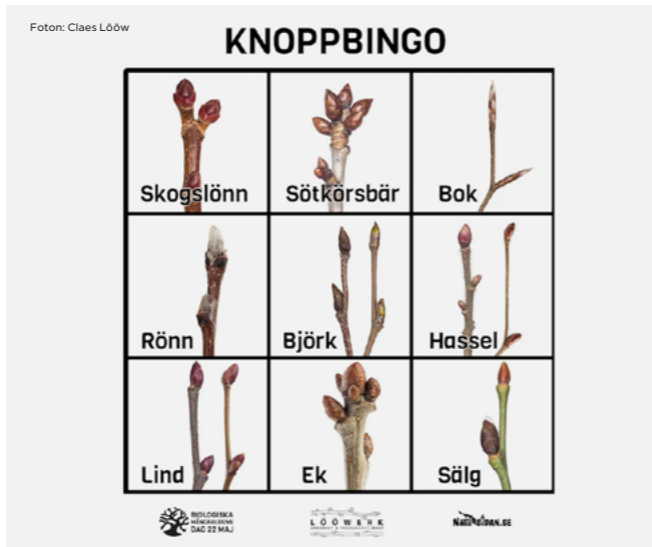
Källa: Ny teknik

Foto: Flox

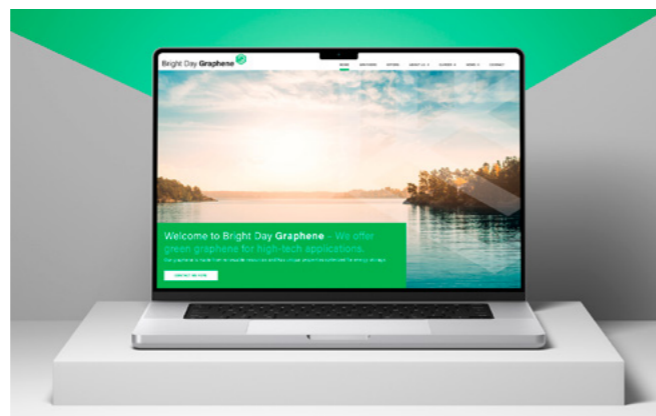
AI håller koll på djuren

Flox heter ett svenskt företag som designar, utvecklar och distribuerar nya tekniska lösningar för att hålla vilda djur borta från områden där de helst inte ska vara, som exempelvis flygplatser. Läs mer här: floxrobotics.com

Knoppbingo

Darrande, hjärtformade eller handflikiga, det finns många minnesregler för att med hjälp av bladen känna igen våra lövträd. När löven fallit av är utmaningen lite större, vässa dina kunskaper att känna igen lövträden på vintern med knoppbingo. Kolla in www.natursidan.se för att hämta hem knoppbingobricken.

Biomassa blir till supermaterial

År 2010 tilldelades nobelpriset i fysik till Andre Geim och Konstantin Novoselov för banbrytande experiment rörande materialet grafen. Start-up-bolaget Bright Day Graphene tar nu nästa steg och tillverkar grafen av biomassa, med unika egenskaper optimerade för energilagring. Bright Day Graphene är ett av flera startupbolag som 2023 ingår i Bizmakers program Forest Business Accelerator.

www.brightdaygraphene.se

Wettexduken – en trotjänare i köket

Redan 1949 uppfanns den svenska komposterbara svampduken, som sedermera fick namnet Wettex. Disktrasan, som finns i majoriteten av alla kök i Sverige, är tillverkad av textilmassa från skogsindustrin, med en liten tillsats av bomull, och behöver därför inte slängas i papperskorgen, utan bryts enkelt ned i den naturliga komposten.

Skogsindustrins framtidsagenda

Tre löften för en mer hållbar utveckling och en grön omställning har formulerats av Skogsindustrierna. Syftet är att hela branschen genom samarbete ska driva på en mer hållbar utveckling.

- 1 Till 2040 ska skogsindustrins klimatnytta öka med 30 procent.
- 2 2040 ska skogsindustrins produkter vara helt fossilfria och återvinningsbara.
- 3 2040 ska Sverige ha livskraftiga skogar med en rikare biologisk mångfald.

Medlemsföreningen Biometria, som ägs av både säljar- och köparsidan, stöder framtidsagendan och den gröna omställningen.

Queen of the road

Tove Helgesson är timmerbilschauffören känd från Svenska Truckers och SVT-dokumentären Motortjejer. På sin instagram @tove100 delar hon med sig av sin vardag till drygt 23 000 följare. Allt fler kvinnor väljer att bli timmerbilschaufförer och Tove är en bra förebild för att locka fler tjejer till branschen.

Gör en klimatinsats – köp en svensk gran

Vi älskar vår julgran i Sverige och helst ska det förstås vara en rödgran. Hela 80 procent av alla tre miljoner granar som säljs är rödgran. Klimatnyttan då? Jo, den 10 år gamla granen har under sin livslängd lagrat cirka 11 kg kol, och vid Tjugondag Knut när granen slängs ut ska den självklart lämnas till återvinning för att bli till energi i ett värmeverk och ersätta t ex olja och kol.

FULL KOLL PÅ ALLA SKOGS- BILVÄGAR

I Götaland finns det tusentals mil med skogsbilväg. Men hur är kvaliteten på dessa vägar? Går det att komma in med släp när det är dags att hämta timmer. Och går det att vända för att komma ut? Det är frågor som Branschgemensam vägklassning Götaland söker svar på. Ansvarig för det är Jonas Karlsson som berättar hur arbetet går till.

Det är många medarbetare på Biometria som har varit på företaget och dess föregångare virkesmätningarna ett helt yrkesliv. Jonas Karlsson är en av dem. Efter gymnasiet började han som virkesmätare – han halkade in på ett bananskal, som han beskriver det. Sedan blev han kontrollmätare och distriktschef för Vimmerby innan han 2019 blev erbjuden att bli projektledare för att kartlägga skogsbilvägarna i hela Götaland.

”Vi har gjort ungefär 9 000 mil och under resans gång har vi upptäckt 250 mil ny väg som inte fanns på de digitala kartorna.”

– Det var en inventering som länge har efterfrågats av branschen och som inte fanns hos vare sig Trafikverket eller i den nationella databasen. Det gjordes en på 90-talet men därefter har man tappat den informationen. Det kommer ju hela tiden nya vägar, gamla vägar byggs ut och om de inte underhålls så växer de snart igen. Vi på Biometria blev därför ombudda att göra en ny inventering eftersom vi är opartiska, säger Jonas Karlsson som entusiastiskt tog sig an den nya uppgiften.

10 000 mil väg

Totalt är det femton ambulerande virkesmätare som utför uppgiften att klassa vägar. De gör det på övrig tid när de inte är fullt upptagna med att mäta timmer. Totalt handlar det om cirka tiotusen mil vägar med oklar status som ska besökas och kartläggas.

– Tanken var att vi skulle vara klara i höstas men det blir nog först till våren. Vi har gjort ungefär 9 000 mil och under resans gång har vi upptäckt 250 mil ny väg som inte fanns på de digitala kartorna. Vi kan upptäcka att det plötsligt finns upp till flera kilometer extra som ingen har laddat upp, säger Jonas Karlsson.

Målet är att klara av 2 000 mil om året och två mil om dagen för varje inventerare. Att det tar tid beror på flera saker. Götaland och då främst Småland har Sveriges tätaste vägnät i skogen. Och det kan vara många små vägar på kanske bara ett hundratal meter som ska klassificeras.

– Bredden i kurvor och framkomlighet kan vi mäta oss fram till. Men det svåraste att bedöma är dock bärigheten, det vill säga hur det går att använda vägen. Vi måste till exempel bedöma om den klarar av tjällossning eller att det regnar tre veckor i oktober, säger Jonas Karlsson.

Stor effekt med enkla åtgärder

Redan nu kan man konstatera att dessa enkla åtgärder ger väldigt stora effekter. Nu får chaufförerna tillgång till ett bättre vägval vilket exempelvis leder till lägre transportkostnader.

– Klassificeringen leder också till minskade stoptider, bomkörningar och sönderkörningar av vägar. Det ger också företag möjligheter att klara virkesförsörjningen med ett lägre bilvägslager. På sikt kan också informationen indirekt leda till generellt bättre vägstandard, säger Jonas Karlsson.

Skogforsk har gjort en studie över de faktiska ekonomiska effekterna av att ha tillgång till aktuell information om vägstandard. Den samlade nyttan beräknas där till cirka 25 miljoner kr per år.

Alla vägar i Götaland klassade

– När vi är helt färdiga då är alla vägar i Götaland klassade. Sedan är det tänkt att alla uppdateringar ska anmälas till Biometria. Vi kommer att göra återbesök flera år framåt för att se att systemet fungerar. Vi tittar också på ett sidospår för att hjälpa entreprenörer så att de på egen hand kan rapportera in ny information om vägarna. Då slipper vi åka ut så ofta och det räcker

med att vi gör stickprov, säger Jonas Karlsson. Reaktionerna på projektet som är inne på sitt fjärde år har i stort sett varit positiva. Inte minst från bolagen och deras chaufförer.

– Vissa markägare kan knorra lite om det finns en väg som nyligen har använts och så kommer vi och klassar ner den. Det har jag stor förståelse för. Men det fina är att det oftast räcker med små åtgärder för att fixa allt, säger Jonas Karlsson och fortsätter:

– Engagemanget har varit enormt och virkesmätarna som utför arbetet tycker också att det är fantastiskt. Vi träffas alla två gånger om året för att utbyta erfarenheter och för att se till att vi alla tänker likadant.

Nytta för branschen

Det ska också nämnas att all information även lämnas till Trafikverket som sedan uppdaterar sina kartor. Men som Jonas konstaterar:

– Trafikverket bryr sig inte om själva klassningen av vägarna. Den är till för oss i branschen som behöver veta om det går att köra in med släp eller ej. Det gör också att bolagen kan använda chaufförer som inte har så lång arbetslivserfarenhet och vill undvika krångel eftersom de ska hämta på dagis kvart över fyra.

NAMN: Jonas Karlsson **ÅLDER:** 50 år **FAMILJ:** Sambo, har två killar plus en bonusdotter
BOR: I Vimmerby, ett stenkast från Astrid Lindgrens barndoms hem **UTBILDNING:** Ekonomiskt gymnasium
FÖRHÅLLANDE TILL SKOGEN: Är inte riktigt någon skogsmänniska mer än att jag joggar och promenerar där.

FEM SNABBA

Mätbart har träffat Pernilla Jansson, Hållbarhetspecialist på Biometria. Vi har ställt några snabba frågor till henne om den kommande lagstiftningen på hållbarhetsområdet och hur Biometria jobbar med det.

Vad är CSRD?

– CSRD står för Corporate Sustainability Reporting Directive och är ett EU-direktiv som syftar till att öka information, transparens och jämförbarhet i företagens hållbarhetsrapportering avseende miljö, socialt ansvar och företagsstyrning.

– Direktivet är en del i att nå målen i EU:s gröna giv och innebär att rapportering ska ske enligt ESRS (European sustainability reporting standards). I förlängningen kommer direktivet att påverka Årsredovisningslagens krav på hållbarhetsrapportering.

Omfattas Biometria av det nya EU-direktivet?

– Vi omfattas inte ännu av CSRD eftersom det rullas ut successivt, men vi ser att det kommer att omfatta flertalet av våra kunder redan från 2024. Det är en tydlig trend där hållbarhetskrav generellt ökar både med ny lagstiftning och nya kund- och leverantörskrav.

På vilket sätt jobbar Biometria med EU-direktivet?

– Vi arbetar med att öka kunskapen om direktivet och har under hösten 2023 genomfört en dubbel väsentlighetsanalys. Detta som en del i att börja förbereda oss för dessa kommande krav.

Så vad är då en dubbel väsentlighetsanalys?

– CSRD kräver att ett företag gör en dubbel väsentlighetsanalys vilket handlar om att identifiera och bedöma de områden där ett företag har en betydande hållbarhetspåverkan på sin omvärld.

– Påverkan kan vara antingen positiv eller negativ eller både och. Med dubbel menas, enkelt förklarat, hur företaget påverkar sin omgivning och hur omgivningen

påverkar företaget ur ett hållbarhetsperspektiv. Att göra väsentlighetsanalysen enligt kraven för det nya EU-direktivet ger oss flera fördelar, vi blir mer proaktiva själva och är väl insatta i lagkrav som påverkar våra kunder.

Vad händer därefter?

Resultatet från väsentlighetsanalysen kommer att vara grunden för rekommendationer hur Biometria kan skapa långsiktighet i hållbarhetsarbetet. Och dessutom kommer den att stötta oss i hållbarhetsrapporteringen.

NAMN: Pernilla Jansson **ÅLDER:** 29
UTBILDNING: Folkhälsostateg för hållbar utveckling
BOR: I Gävle **FÖRHÅLLANDE TILL SKOGEN:** Jag är uppvuxen i skogen i Gammelfäboda utanför Ockelbo. Jag åker ofta hem och hälsar på hos mina föräldrar och varvar ner i skogen från stadsliv och jobb.

Vi ses i nästa nummer

Utkommer i juni 2024.
Orkar du inte vänta? Följ oss gärna.

MÄTBART

Biometria | Box 89, 751 03 UPPSALA

B

PP

Sverige, Port Payé

